

18.2.2010

Dnro 2864/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

ESITUTKINTA KESTI VUOSIA VANTAALLA – SYYTEOIKEUS VANHENTUI

1 KANTELU

A kertoi 1.9.2008 päivätyssä kirjeessään olevansa vanhempi konstaapeli Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksella. Hän arvosteli poliisi- ja syyttäjäviranomaisten menettelyä asiassaan seuraavasti.

Marraskuussa 2002 poliisille tehdyn rikosilmoituksen mukaan Itäkeskuksen poliisipiirin henkilökunta olisi pahoinpidellyt ulkomaalaistaustaista henkilöä poliisipiirin tiloissa. A:ta kuulusteltiin tuossa asiassa rikoksesta epäiltynä vasta kesäkuussa 2007 eli yli neljä ja puoli vuotta rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen. Syyttäjä teki joulukuussa 2007 asiassa syyttämättäjättämispäätöksen, koska epäillyn rikoksen syyteoikeus oli vanhentunut. A piti esitutkintaa puutteellisena ja arvosteli erityisesti sen kestoa. A arvosteli myös sitä, että syyteoikeuden annettiin vanhentua syyteharkinnan aikana. Hän katsoi, ettei hänellä ole ollut todellista mahdollisuutta puolustautua esitettyjä väitteitä vastaan. Hän piti kannaltaan erittäin haitallisena sitä, että syyllisyyskysymys on jäänyt vaille ratkaisua, kun syyteoikeus oli vanhentunut asian hitaan käsittelyn takia.

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

B otettiin 3.11.2002 klo 03.10 kiinni epäiltynä varkaudesta ja varkauden yrityksestä. Kiinnioton teki vanhempi konstaapeli A yhdessä erään naispuolisen vanhemman konstaapelin kanssa. B vietiin Itäkeskuksen poliisiasemalle ja hänet pidätettiin iltapäivällä. Kiinnioton kirjaamislomakkeelle on merkitty, että B:llä ei ollut sairauksia tai vammoja. Samana päivänä toimitetussa kuulustelun yhteydessä B kertoi, että poliisilaitoksen henkilökunta oli pahoinpidellyt häntä poliisilaitoksella.

Lääkäri tutki B:n 3.11.2002. Potilaskorttiin on muun muassa merkitty, että "potilaan vointi hyvä, ei mustelmia, ei haavoja." Sorminivel oli turvonnut ja aristi, mutta mitään murtumaa ei lääkäri selvityksen mukaan todennut.

Asiasta laadittiin rikosilmoitus ja asia siirrettiin Vantaan kihlakunnan poliisilaitokselle. Väitetyllä tapahtumapaikalla tehtiin 4.11.2002 teknistä tutkintaa: otettiin useita tahrinäytteitä ja valokuvia. Näytteet toimitettiin keskusrikospoliisin rikostekniseen laboratorioon 8.11.2002.

Vantaan kihlakunnan poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli kuulusteli B:n asianomistajana 5.11.2002. Kuulustelussa oli B:n avustajana läsnä asianajaja. B kertoi tuolloin seuraavaa. Kun B oli hakannut sellinsä ovea, sinne tuli neljä poliisia. Kaksi miespoliisia väänsi hänen kätensä selän taakse ja samalla hänen pikkusormeaan ja sanoi, ettei ovea saa hakata. B vietiin toiseen selliin. Jonkin ajan kuluttua B hakkasi taas sellinsä ovea, jolloin paikalle tuli hänet Itäkeskukseen vienyt poliisimies toisen miespoliisin kanssa. B painettiin vatsalleen ja hänen päätänsä lyötiin lattiaan niin, että etuhammas meni huulen sisälle. B sylki verta lattialle ja hänen kämmentensä kipeytyi.

Muutaman tunnin kuluttua selliin tuli poliisimies B:n koputeltua ovea. Poliisimies töni B:tä ja tarttui tätä niskahiuksista kiinni ja yritti painaa B:tä lattiaan. Poliisimies sanoi B:lle, että "anna oven olla rauhasa" ja poistui paikalta. B:n mukaan hän ilmoitti vammoistaan heti, kun kuulustelija haki häntä kuulusteluun.

Keskusrikospoliisin rikostekninen laboratorio antoi lausuntonsa tahrinäytteistä 27.9.2004. Lausunnon mukaan putkatilan lattialta otetuista näytteistä löytyi B:n verta.

Tutkintailmoitukseen on merkitty, että 15.5.2007 avustaja ilmoitti puhelimitse rikoskomisario C:lle, että "hänen muistamansa mukaan B:llä ei ole enää asian suhteen vaatimuksia".

A kuulusteltiin syylliseksi epäiltynä 14.6.2007 ja toinen poliisimies 4.7.2007. A antoi loppulausuntonsa asiassa 13.9.2007.

A ja toinen epäiltynä kuultu poliisimies kiistivät pahoinpidelleensä B:tä. He kertoivat, että he menivät tämän selliin tarkoituksenaan puhdistaa valvontakameran linssi B:n syljestä. B käyttäytyi kuitenkin niin aggressiivisesti, että poliisimiehet tarttuivat häntä käsivarsista ja kaatoivat hallitusti lattialle. Mitään pään lyömistä lattiaan ei tapahtunut eivätkä poliisimiehet havainneet rauhoittuneella B:llä mitään vammoja. Poliisimiehet kertoivat käyneensä sellissä vain kerran.

Esitutkintapöytäkirja on päivätty 18.9.2007 ja se saapui Itä-Uudenmaan syyttäjänvirastoon 20.9.2007. Pöytäkirja lähetettiin 2.10.2007 syyteharkintaan Helsingin syyttäjänvirastoon, jonne se saapui 5.10.2007. Helsingin syyttäjänvirastossa asia jaettiin osastolle 1 "arviolta 17.10.2007" edelleen syyttäjälle jaettavaksi. Asia jaettiin kihlakunnansyyttäjä D:lle 1.11.2007. Epäillyn rikoksen syyteoikeus vanheni kaksi päivää myöhemmin.

D teki 5.12.2007 asiassa syyttämättäjättämispäätöksen syyteoikeuden vanhentumisen perusteella sekä A:n että myös toisen epäiltynä kuullun poliisimiehen osalta.

Jutun tutkijana toimi vuoden 2003 alkuneljänneksestä lähtien rikosylikonstaapeli E. Toukokuussa 2007 E:n tilalle tutkijaksi vaihdettiin ensin komisario C ja pian tämän jälkeen tutkijaksi vaihtui rikoskomisario F.

Jutun tutkinnanjohtajana toimi 8.11.2002 lähtien silloinen Vantaan kihlakunnansyyttäjä G. Joulukuussa 2006 tutkinnanjohtajaksi vaihdettiin kihlakunnansyyttäjä H.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä irtisanoi G:n 18.10.2007. G ei siten enää ole syyttäjälaitoksen palveluksessa.

3.2

Kannanotot

3.2.1

Lähtökohtia

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Esitutkintaa johtaa esitutkintalain 14 §:n mukaan tutkinnanjohtaja. Poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintaa johtaa kuitenkin aina virallinen syyttäjä (lukuun ottamatta rikesakkoasiana ja rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltäviä asioita).

Esitutkinta on yleensä tuloksekkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Esimerkiksi henkilötodistelun luotettavuus voi kärsiä paljonkin, jos henkilöitä kuullaan vasta vuosia tapahtumien jälkeen. Esitutkinnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. Esitutkinnan toimittaminen ilman aiheetonta viivytystä on kuitenkin tärkeää myös syylliseksi epäillyn kannalta, jotta hän ei joudu olemaan kauempaa kuin välttämätöntä rikoksesta epäillyn asemassa. Ylipäättään asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Esitutkinnan hyväksyttävä kesto riippuu kussakin yksittäistapauksessa tutkittavana olevan asian erityispiirteistä kuten sen laadusta ja laajuudesta. Luonnollisesti myös käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat esitutkinnan keston. Poliisi joutuu asettamaan tehtäviään kiireellisyysjärjestykseen, minkä johdosta vähemmän kiireelliseksi arvioidut esitutkinat joutuvat odottamaan vuoroaan. Selvää kuitenkin on, että esitutkinta tulee toimittaa ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkintaan jää kohtuullinen aika.

Esitutkinnan kesto arvioitaessa on myös pidettävä mielessä Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS). Sopimuksen 6 artikla edellyttää, että oikeudenkäynnin on tapahduttava kohtuullisen ajan kuluessa. Esimerkiksi jos jo esitutkinta kestää lähes viisi vuotta, niin siinä tapauksessa että asia päätyisi oikeuden käsiteltäväksi, voi käsittelyn kokonaiskesto aika helposti muodostua ongelmallisen pitkäksi, vaikka oikeuskäsittely sujuisikin nopeasti. Käsiteltävän olevan tapauksen kannalta tärkeä on myös sopimuksen 3 artikla (kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto). Ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen käytännön mukaan jos henkilö tekee uskottavan väitteen siitä, että häntä on kohdeltu EIS 3 artiklan vastaisesti hänen ollessaan poliisin käsissä, viranomaisten on toimitettava asiassa tehokas virallinen tutkinta. Tutkinnan täytyy olla perusteellista ja joutuisaa (viimeaikaisista ratkaisuksista tästä 3 artiklan prosessuaalisesta vaikutuksesta ks. esim. Mrozowski-tapaus 12.5.2009 ja Trajkoski-tapaus 7.2.2008).

Sinänsä on joskus tulkinnanvaraista, milloin kaltoin kohtelu on niin vakavaa, että EIS 3 artiklan soveltamisedellytykset täyttyvät. Kuitenkin perusajatus on mielestäni selvä: jos on syytä epäillä, että poliisi on pahoinpidellyt henkilöä, asia on tutkittava tehokkaasti.

Myös perustuslain 22 §:n voi katsoa vaativan tehokasta tutkintaa. Sen mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Osa näiden oikeuksien toteutumisesta on, että epäillyt rikokset tutkitaan ja tekijät saatetaan vastuuseen tehokkaasti.

Erityisesti poliisin tekemäksi epäiltyjen rikosten osalta totean vielä, että keskeinen syy siihen, että virallinen syyttäjä säädettiin näissä jutuissa tutkinnanjohtajaksi, oli halu ylläpitää näitä esitutkintoja kohtaan tunnettavaa luottamusta. Jos esitutkinta laiminlyödään tai se viipyy pitkään, on luonnollista, että tämä on omiaan herättämään epäilyjä siitä, että epäillyn asema on vaikuttanut tutkintaan.

Poliisimiesten tekemiksi epäiltyjen rikosten esitutkintaa johtaa siis poliisiorganisaatiosta erillinen syyttäjä. Tästä tutkinnanjohtajan itsenäisyyttä korostavasta ratkaisusta johtuu kuitenkin myös rakenteellinen ongelma. Syyttäjätutkinnanjohtaja ei ole tutkijana toimivan poliisimiehen esimies. Syyttäjä ei voi määrätä poliisin resurssien käytöstä. Tästä johtuen vastuukysymykset esitutkinnan viivästyessä eivät ole niin selkeät kuin tavallisissa esitutkinnoissa.

Joka tapauksessa tutkinnanjohtaja vastaa esitutkinnasta. Hänen on valvottava muun muassa tutkinnan edistymistä. Tutkijan velvollisuutena puolestaan on toimittaa esitutkintatoimenpiteet ilman aiheutonta viivytystä. Lisäksi tutkinnanjohtajan (ja tutkijan) esimiehillä on oma johtamis- ja valvontavastuunsa.

3.2.2

Esitutkinnan viipyminen

Tässä tapauksessa asian käsittely on loppunut syyteoikeuden vanhennuttua kesken syyteharkinnan. Näin ei tietenkään olisi saanut tapahtua. Käsittelen seuraavassa eri tahojen vastuuta tapahtuneesta.

3.2.2.1

Tutkijoiden ja tutkinnanjohtajien vastuu

Asian esitutkinta käynnistettiin ripeästi. Tekninen tutkinta ja asianomistajan kuulustelu oli tehty heti. Tämän jälkeen tutkinta kuitenkin pysähtyi. Selvityksen mukaan jäätiin odottamaan rikoslaboratorion lausuntoa. Lausunnon saaminen kuitenkin kesti jostain syystä lähes kaksi vuotta ja esitutkintaa olisi-kin käsitykseni mukaan tullut viedä eteenpäin muilla tavoin lausuntoa odoteltaessa. Syylliseksi epäiltyjä ja mahdollisia todistajia olisi voitu ja mielestäni pitänyt kuulla varsin pian asianomistajan kuulemisen jälkeen. Sinänsä kysymys ei ole ollut laajasta tai muutoinkaan vaikeasti tutkittavasta asiasta.

Lausunnon viipyminen näin kauan on sinällään hämmästyttävää. Kun tämä ei kuitenkaan mielestäni ole ollut erityistä merkitystä syyteoikeuden vanhentumisen kannalta, en ole selvittänyt, mistä tämä viipyminen johtui.

Esitutkinta ei lähtenyt etenemään lausunnon saamisen jälkeenkään. Rikosylikonstaapeli E ja tutkinnanjohtajana toiminut silloinen kihlakunnansyyttäjä G eivät mielestäni ole esittäneet hyväksyttäviä selityksiä sille, ettei esitutkinta ole edennyt. E:n käsitys siitä, ettei G olisi syyskuun 2004 jälkeen enää ollut töissä (minkä takia E ei kertomansa mukaan voinut sopia jatkotoimista), ei saadun selvityksen mukaan pidä paikkaansa. Toisaalta G:n esittämä siitä, että hän olisi yrittänyt kiirehtiä tutkintaa, ei saa erityistä tukea E:n selvityksestä. E:n selvityksen mukaan yhteydenpitoa ei olisi ollut syyskuun 2004 jälkeen. Lisäksi totean, että asia oli G:n tutkinnanjohtajana yli neljä vuotta (josta tosin ainakin viimeisen puoli vuotta G oli yhtä mittaa eripituisilla sairauslomilla). Kun tänä aikana asia ei ensimmäisten päivien toimenpiteiden jälkeen edennyt lainkaan, niin tutkinnanjohtajan olisi joka tapauksessa tullut tehdä muutakin kuin vain kiirehtiä tutkijaa. Sinänsä syyttäjätutkinnanjohtajalla ei ole tutkijana toimivaan poliisimieheen nähden esimiesasemaa, mutta ei tutkinnanjohtaja kuitenkaan voi jäädä toimettomaksi tällaisessa tilanteessa. Jos esitutkinta ei tutkijasta riippuvasta syystä etene, tulee ottaa yhteyttä ensi kädessä tutkijan esimieheen, jos keskustelu tutkijan ei tuota tulosta.

Katson käytettävissäni olevan selvityksen perusteella käyneen ilmi, että jutun tutkinnanjohtajana toiminut G on laiminlyönyt velvollisuutensa huolehtia siitä, että kyseisen asian esitutkinta toimitetaan ilman aiheetonta viivytystä. Hän on toiminut vastoin esitutkintalain 6 §:ää ja valtion virkamieslain 14 §:n 1 momenttia.

Rikosylikonstaapeli E jatkoi jutun tutkijana vielä sen jälkeen kun tutkinnanjohtajaa vaihdettiin. E:n mukaan kihlakunnansyyttäjä H oli häneen montakin kertaa yhteydessä antaen ohjeita tutkinnasta. E:n mukaan kuitenkin hän oli tuossa vaiheessa siirtynyt väkivaltarikostutkinnan ryhmänjohtajaksi ja hän siirsi puheena olevaa esitutkintaa muiden töidensä takia tuonemmaksi. E toteaa, että hän on josain vaiheessa tutkintaa varmaankin tehnyt virhearvion priorisoinnissa.

Katson, että rikosylikonstaapeli E on laiminlyönyt toimittaa tehtävänänsä olleen esitutkinnan ilman aiheetonta viivytystä. Hän on toiminut vastoin esitutkintalain 6 §:ää ja valtion virkamieslain 14 §:n 1 momenttia. Erityisen moitittavaa E:n menettelyssä oli se, että esitutkinta ei ole edennyt, vaikka kihlakunnansyyttäjä H oli useaan otteeseen kiirehtinyt jo yli neljä vuotta kestänyttä esitutkintaa ja antanut ohjeita sen suorittamisesta.

Mitä tulee kihlakunnansyyttäjä H:n menettelyyn, totean että hän on kertomansa mukaan ollut yhteydessä sekä tutkijaan että tämän esimieheen. H ei ole voinut määrätä tutkijan vaihtamisesta. On kuitenkin kestänyt puoli vuotta ennen kuin tutkijaa vaihdettiin. Jää epäselväksi, kuinka painokkaasti H on tuonut kyseisen esitutkinnan tilan poliisilaitoksella muiden kuin E:n tietoon. Poliisipäällikön lausunnon mukaan "poliisilaitoksen ylempi johto olisi varmuudella puuttunut tilanteeseen, jos tutkinnanjohtaja olisi kääntynyt ylempien esimiesten puoleen".

Aina ei olekaan riittävää, että syyttäjätutkinnanjohtaja ottaa yhteyttä tutkijan lähimpään esimieheen. Jos esitutkinta ei edelleenkään ala edistyä, tulee tarvittaessa mennä esimiesketjussa nopeastikin ylöspäin.

Tässä tapauksessa H on selvästi yrittänyt saada esitutkintaan vauhtia. Tutkijan vaihdon jälkeen asia on alkanut edetä. Tosin tuolloin oli aikaa syyteoikeuden vanhentumiseen oli enää alle puoli vuotta. Tähän nähden olisi ollut perusteltua, että esitutkinta olisi hoidettu loppuun erityisen kiireellisesti. Siinänsä kesälomakausi asetti omat rajoituksensa, mutta siltikin vielä tapahtunutta ripeämpi toiminta olisi mielestäni ollut paikallaan. Voi myös kysyä loppulausuntomenettelyn perusteltavuutta, kun aika oli käymässä todella vähiin.

Esitutkinnan päätyttyä syyteoikeuden vanhentuminen oli ollut hyvin lähellä ja tällöin kaikki pienetkin viivytykset asian jatkosittelyssä tulisi pyrkiä minimoimaan. Tutkinnanjohtajan tulisi tällaisessa tilanteessa varmistua sekä siitä, että asiakirjat toimitetaan mahdollisimman nopeasti eteenpäin kuten myös siitä, että syyteharkinnan tekevässä virastossa heti havaitaan asian kiireellisyys. H kertoo soitaneensa useita kertoja Helsingin syyttäjänvirastoon, jolle olisi voinut erään juttuun liittyvän asiakirjan lähettää, mutta saaneensa vain tiedon, ettei juttua vielä ollut jaettu syyttäjälle. Selvityksestä ei käy ilmi, onko H nimenomaan huomauttanut jutun kiireellisyydestä.

Yhteenvedona H:n osalta totean, että hän on tullut tutkinnanjohtajaksi, kun syyteoikeuden vanhentumiseen oli ollut vielä lähes vuosi. Esitutkinta olisi siten ehditty vielä saattaa loppuun niin, että syyteharkinnallekin olisi jäänyt kohtuullinen aika – ei vain kuukautta kuten nyt on käynyt. Jo ennen H:n tutkinnanjohtajuutta esitutkintaan oli kulutettu yli neljä vuotta ja tämä huomioon ottaen asiassa olisi pitänyt ryhtyä korostetun nopeasti tehokkaisiin toimiin. En kuitenkaan katso H:n menetelleen tavalla, joka antaisi aiheita muuhun kuin, että kiinnitän hänen huomiotaan edellä esittämiini näkökohtiin.

Jutun loppuvaiheessa toukokuusta 2007 lähtien tutkijoina toimineiden poliisimiesten osalta asia ei anna aihetta toimenpiteisiin.

3.2.2.2

Esimiesten vastuu

Katson, että tässä tapauksessa on syytä arvioida myös sekä tutkinnanjohtajan että tutkijan esimiesten toimintaa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunnosta käy ilmi, että G:llä oli ennen irtisanomista (lokakuussa 2007) ollut useamman vuoden ajan vaikeuksia selvitä tehtävistään. Tähän oli apulaisvaltakunnansyyttäjä kiinnittänyt jo vuonna 2004 huomiota. Johtava kihlakunnansyyttäjä J kertoo olleensa tietoinen kyseisen esitutkinnan viipymisestä ja keskustellut sen syistä G:n kanssa. J ei siis ole laiminlyönyt valvoa G:tä. Kuitenkin voin yhtyä apulaisvaltakunnansyyttäjään, joka katsoo lausunnossaan, että asia on ollut kohtuuttoman pitkään G:llä. Näin on varsinkin, kun G:n vaikeudet selvitä töistään ovat selvitysten mukaan olleet jo useamman vuoden tiedossa. Johtava kihlakunnansyyttäjä ei voi poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkinnan kestänyt jo useita vuosia tyytyä pelkästään tutkinnanjohtajan esittämään siitä, että syy on tutkijassa. Saatan käsitykseni johtavan kihlakunnansyyttäjän J:n tietoon.

Poliisilaitoksen puolelta jää osin epäselväksi, miksi H:n yhteydenottoon ei reagoitu nopeammin. En katso, että kysymystä siitä, kuka tästä on vastuussa, on tarvetta selvittää tarkemmin, mutta totean seuraavaa.

Kun on ollut kysymys poliisimiehen tekemäksi epäilystä rikoksesta, jonka esitutkinta on kestänyt jo yli neljä vuotta juurikaan edistymättä, olisi syyttäjätutkinnanjohtajan yhteydenottoihin tullut reagoida välittömästi. Ylipäätään myös poliisilaitoksen tulisi oma-aloitteisesti ja systemaattisesti seurata poliisirikostutkintojen etenemistä, vaikka syyttäjä onkin tutkinnanjohtaja. Tutkijana toimiva poliisimies on poliisilaitoksen palveluksessa ja hänen esimiestensä tulee valvoa hänen työntekoaan.

Sisäasiainministeriön poliisirikostutkintaa koskevan, vuonna 2005 annetun ohjeen mukaan poliisiyksiköissä tulee olla poliisirikosasioiden vastuuhenkilö, joka huolehtii siitä, että yksikköön tulevien poliisirikosasioiden käsittely ja tutkinta on asianmukaisesti järjestetty ja jokaiseen asiaan määrätään viivytyksettä tutkija. Tässä tapauksessa tämä vastuuhenkilö on ollut rikosylikomisario K. Siihen, että tutkinta on asianmukaisesti järjestetty, kuuluu mielestäni olennaisena osana se, että esitutkinnat toimitetaan ilman aiheetonta viivytyksiä. Jos esitutkinta viipyy epätavallisen pitkään, olisi mielestäni perusteltua, että ainakin tämä vastuuhenkilö ryhtyisi tarvittaessa oma-aloitteisestikin toimenpiteisiin (ensi kädessä yhteydenotto tutkijaan/tutkinnanjohtajaan ja tarvittaessa näiden esimiehiin). Lääninhallituksen poliisiosasto on katsonut, että "moitearvostelua voidaan kohdistaa myös rikosylikomisario K:n menettelyyn, jonka vastuulla on ollut huolehtia siitä, että poliisirikosasioiden käsittely ja tutkinta on asianmukaisesti järjestetty". Saatan käsitykseni K:n ja Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tietoon.

3.2.3

Esitutkinnan laajuus

Esitutkinnan laajuus on osin sellainen tutkintataktinen kysymys, johon laillisuusvalvoja ei voi ottaa kantaa. Esitutkinnan suorittavalla viranomaisella on tältä osin varsin laaja harkintavalta. Itsestään selvää kuitenkin on, että esitutkinnan tulee olla asian laatuun nähden riittävän kattava. Jos on syytä epäillä poliisiasemalla tapahtunutta vapautensa menettäneen pahoinpitelyä, esitutkinnan tulee olla perusteellinen. Asiassa tulee pyrkiä mahdollisuuksien mukaan hankkimaan muutakin selvitystä kuin asianosaisten näkemykset. Viittaan myös edellä kohdassa 3.2.1 esitettyyn siitä, että viranomaisilla on E u

roopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön mukaan velvollisuus suorittaa tehokas tutkinta puheena olevan kaltaisissa tilanteissa. Tämä tarkoittaa muun muassa riittävän perusteellista tutkintaa.

Tässä asiassa ei ole kuultu muita henkilöitä kuin asianomistajaa ja kahta epäiltyä poliisimiestä. Selvää kuitenkin on, että Itäkeskuksen poliisiasemalla on tapahtuma-aikaan varmasti ollut muitakin henkilöitä. Käytettävissä olevan selvityksestä ei käy ilmi, että mahdollisia todistajia olisi puhutettu ennen kuin H:sta tuli tutkinnanjohtaja. Esitutkinta onkin mielestäni ollut niin suppeaa, että tämä antaa aihetta arvosteluun.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella tältä osin on kysymys tutkinnanjohtajana toimineen G:n vastuulle jäävästä menettelystä. Mahdolliset todistajat olisi tullut selvittää ja kuulla tutkinnan alkuvaiheessa.

Kihlakunnansyyttäjä H:n tultua tutkinnanjohtajaksi mahdollisia todistajia oli ainakin jossain määrin yritetty hakea, mutta tuloksetta. Kun tapahtumista oli tuolloin kulunut jo yli neljä vuotta, tämä ei ole yllättävää. H toteaa, että esitutkinta on suoritettu siinä laajuudessa kuin se on katsottu viiden vuoden jälkeen aiheelliseksi. En katso, että H:ta voidaan arvostella esitutkinnan suppeudesta.

3.2.4

Syyteharkinta

Kun asia saapui Helsingin syyttäjänvirastoon syyteoikeuden vanhentumiseen oli aikaa lähes kuukausi. Sinänsä en pidä tätä kohtuullisena aikana syyteharkintaan, jutun mahdolliseen vireillepanoon ja vastaajan haastamiseen. Ei kuitenkaan ole poissuljettua, etteikö tässä olisi voitu onnistua ennensyyteoikeuden vanhentumista.

Kuten edellä kohdassa 3.2.2.1 totesin, olisi tutkinnanjohtajan käsitykseni mukaan ollut syytä varmistaa, että Helsingin syyttäjänvirastossa havaitaan asian kiireellisyys. Tästä riippumatta asian vanhentumisuhka olisi joka tapauksessa tullut havaita Helsingin syyttäjänvirastossa ja juttu olisi tullut jakaa välittömästi syyttäjälle. Voin yhtyä apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemykseen siitä, että syyttäjänvirastossa ei otettu huomioon asian kiireellisyyttä.

En katso tarpeelliseksi alkaa lähemmin selvittää, kenelle tämän asian hoitaminen olisi kuulunut. Joka tapauksessa tämän virheellisen menettelyn johdosta asia jaettiin vasta 1.11.2007 ja silloinkin syyttäjälle, joka oli sairauslomalla. Syyteoikeus vanheni 3.11.2007.

Kiinnitän vastaisen varalle johtavan kihlakunnansyyttäjä L:n huomiota tapahtuneeseen.

Kihlakunnansyyttäjä D:llä ei ole ollut mahdollisuutta tehdä syyteharkintaa ennen syyteoikeuden vanhentumista. Hänen osaltaan asia ei anna aihetta toimenpiteisiin.

3.2.5

A:n ja toisen rikoksesta epäiltynä kuullun poliisimiehen menettelystä

A pitää kannaltaan haitallisena sitä, että syyllisyyskysymys on jäänyt vaille ratkaisua, kun syyteoikeus oli vanhentunut asian hitaan käsittelyn takia. Ymmärrän sinänsä hyvin hänen näkemystään. Totean kuitenkin, ettei myöskään oikeusasiamies voi enää arvioida menettelyä rikosoikeudellisen vastuun näkökulmasta.

Joka tapauksessa kun syyteoikeus on vanhentunut, tarkoittaa tämä sitä, että A:ta ja toista asiassa epäiltyä poliisimiestä on pidettävä syyttöminä.

Asiassa ei tältä osin ole tullut ilmi seikkoja, jotka antaisivat minulle aiheita toimenpiteisiin.

4

YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Puheena olevassa asiassa oli väitetty, että poliisimiehet olisivat pahoinpidelleet kiinniotettua henkilöä poliisiaseman sellissä. Jos katsotaan, että tällaisessa asiassa on syytä epäillä rikosta, tulee siinä ilman aiheutonta viivytystä toimittaa tehokas tutkinta. En käy enää läpi sitä, mihin tämä vaatimus perustuu ja mitä se käytännössä tarkoittaa, koska olen käsitellyt näitä kysymyksiä jo laajasti edellä. Totean vain, että viranomaisten laiminlyönneistä johtuva syyteoikeuden vanhentuminen ennen kuin syyttäjä on voinut harkita, onko asiassa perusteita syytteen nostamiselle, ei ole missään tapauksessa hyväksyttävää.

Sinänsä vanhentumiselle ei mielestäni ole osoitettavissa yhtä syyllistä. Kysymys on ollut useiden toimijoiden moitittavan menettelyn yhteistuloksesta. Moni virkamies olisi toisin toimimalla voinut estää tämän lopputuloksen, kuka enemmän kuka vähemmän.

Kaikkein moitittavinta on mielestäni ollut rikosylikonstaapeli E:n menettely. Hän on ollut jutun tutkijana yli neljä vuotta eikä tutkinta ole tänä aikana edennyt. Epäilty rikos ei ole ollut vaikea tai laaja tutkittavaksi. E ei reagoinut edes useisiin kihlakunnansyyttäjän H:n yhteydenottoihin tilanteessa, jossa esitutkinta oli kestänyt jo yli neljä vuotta. E:n teon moitittavuutta sinällään väheksymättä totean kuitenkin, että hänen laiminlyöntinsä eivät kuitenkaan ole olleet vanhentumisen suoranaista syytä. Asiassa esiintulleita seikkoja muutoinkin kokonaisuutena arvioiden katson, ettei syytteen nostaminen ole tarpeen, vaan pidän riittävänä, että annan eduskunnan oikeusasiamieheltä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla E:lle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.2.2.1 selostetusta lainvastaisesta menettelystä.

Myös tutkinnanjohtajana toimineen silloisen kihlakunnansyyttäjän G:n toiminta on käytettävissäni olevan selvityksen perusteella arvioituna ollut mielestäni niin moitittavaa, että annan myös hänelle huomautuksen edellä kohdassa 3.2.2.1 selostetusta lainvastaisesta menettelystä.

Kiinnitän myös heidän molempien huomiota kohdassa 3.2.3 esittämäni arvosteluun esitutkinnan suppeudesta.

Näistä syistä lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä E:lle ja G:lle.

Kihlakunnansyyttäjä H ei ole menetellyt lainvastaisesti eikä hän ei ole myöskään laiminlyönyt velvollisuuksiaan tavalla, joka antaisi minulle aiheita arvostella häntä. Saatan kuitenkin edellä kohdassa 3.2.2.1 esittämäni näkökohdat hänen tietoonsa.

E:n ja G:n esimiesten vastuusta totean seuraavaa. Esitutkinta ei ollut E:n ja G:n laiminlyöntien johdosta edennyt moneen vuoteen lainkaan. Viittaan edellä kohdassa 3.2.2.2 esittämäni ja katson, että esitutkinta oli ollut tässä tilassa niin kauan, että sekä syyttäjänvirastossa että erityisesti poliisilaitoksella olisi tullut ryhtyä asiassa tehokkaisiin toimenpiteisiin esitutkinnan vauhdittamiseksi tapahtunutta aiemmin. Saatan tämän käsitykseni Itä-Uudenmaan johtavan kihlakunnansyyttäjän J:n, Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ja rikosylikomisario K:n tietoon vastaisen varalle. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Helsingin syyttäjänvirastossa asian jakamisessa syyttäjälle ei ole edellä kohdassa 3.2.4 todetusti otettu huomioon asian kiireellisyyttä. Saatan käsitykseni menettelyn virheellisyydestä johtavan kihlakunnansyyttäjä L:n tietoon vastaisen varalle. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Tämän kantelun tutkinnan yhteydessä ja muutoinkin laillisuusvalvonnassa esiin tulleen johdosta katson aiheelliseksi myös omasta aloitteestani selvittää yleisemmin, miten joutuisasti poliisimiesten epäilyksi tekemiä rikoksia tutkitaan ja onko näiden esitutkintojen valvonta ja seuranta asianmukaisesti järjestetty. Olenkin tänään lähettänyt asiaa koskevan selvityspyynnön valtakunnansyyttäjälle.

Muihin toimenpiteisiin asia ei anna aiheutta.